

ESTER

Mayo

Yorem Nokpo

Instituto Lingüístico de Verano, A. C.

Las ilustraciones son propiedad de Sweet Publishing (<http://sweetpublishing.com>) y son usadas con el permiso correspondiente.

Licencia Creative Commons (Reconocimiento-NoComercialSinObraDerivada 4.0 Unported)

- Compartir — Usted es libre de copiar, distribuir y comunicar públicamente la obra.
  - Reconocimiento — Debe reconocer los créditos de la obra.
  - No comercial — No puede utilizar esta obra para fines comerciales.
  - Sin obras derivadas — No se puede alterar, transformar o generar una obra derivada.
- (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Primera edición 2019 1C

Segunda impresión 2020 1C

Tercera impresión 2023 1C

© Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cuarta impresión

Ester

en mayo

mfy 26-036 5C

© 2026 Instituto Lingüístico de Verano, A. C.

ESTER

Jü Reyta buähuame

1 Sime ïri siika rey Jerjesta taahuarimpo, bueïtuk aapo jume cientoveintisiete simat kätana nésahuek, Indiapo naateka Etiopíau tajti, ínel yeu sika. ²Jumei taahuarimpo Jerjesta gobernadortaka ä nésahueko jü ä banco yäura reytaka ä yeyesäpo, jum Susa, reyta nésahuepo capitalpo. ³Beja jume baij huásuktiriampo áma ä gobernadortuko, nésahuek buähuamta am yaariatebok sime jume áma jomeme bechïbo entok jume ä tekilpo ä aniname entok aa bechïbo tekipanuame entok

jume ä aniname, sontaruapo oficiom
jipureme ketchi, Persiapo entok Mediapo
joomem entok sime buiära kätana. ⁴Jü
pajko ciento ochenta taahuarimpo
yaahuak, jumü jü rey simeta a jipurëu
am bittuak, sime ä attiata bueituk yun
jita jipurey bueituk reytaka rikotukay.

⁵Sime ikäy pajkota lüteko jü rey juchi
buähuamta entok jihuata yaateboka
jume chë yörihuame entok kaa tua tüisi
yörihuame Susapo, joomem miika, guoj

búsan taapo siika ä palacio tebappo
yun ujjoli sehuam ayukäpo. ⁶Jü tebat
ujjolisi tütetukäy cortinam chini tosali
entok adornom tehuelim, jume huitem
éntok linopo yaaritukay entok cintam
purpurayim yókaritukay imëi éntok
plata aniom yaaripo ámam óretukay
jum columna marmol, yaaripo huepü
banco mutekata jipureka áma chakala
boböhuau áma jipuhuai platapo
entok oropo yaaritaka; piiso éntok
mosaicotukay jü cuarto éntok teta
mármol entok nácar entok huate teta
ujjolim entok tüisi bejretukay.

⁷Juka vinota copa oropo yarimpo
am miikay, kaa nanälaimpo jume
gentemmeu jü reyta tü eä bechibo, vino
chë türita juka reyta jejëyeu ameu yeu
tojjak. ⁸Bueituk reyta nésauri bechibo,
sime jume palaciopo tekipuanuame
jüneaka kaitam am taktiriay jume áma

aneme, jume áma núnurim jita бүрүсi
jita am jëyei june bempom kialim
simetam ámeu yeu tojai.

⁹Jü reyna Vasti éntok ket reyta bénasi
büahuamta entok jijihuamta yauhuak
jaamuchim bechibo jumëi taahuarimpo
jum rey Jerjesta palaciopo.

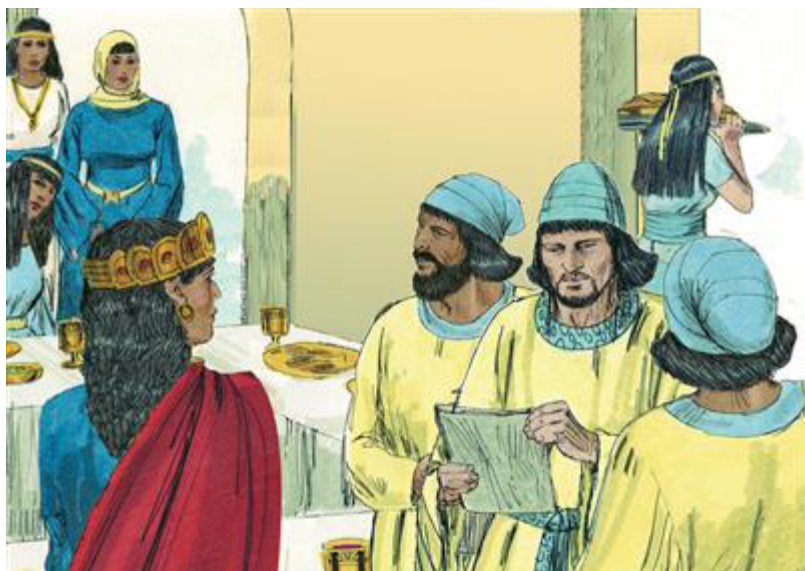
**Täbui reinatam áma yetchak
reina Vastita katekäpo**

¹⁰Beja guoj búsan taahuarim pajkota
huey jü rey Jerjes tüisi al-leaka vinota
jëyey, huanäi jume guoj búsan eunukom

chë ámet ä eäu áú tekipanuame
—Meumán, Bizta, Jarbona, Abagta,
Zetar entok Carcasta— nésauta am
makkak. ¹¹Reina Vastita áú ä hueria
ïaka juka corona reinataka kobat aachä
yeyechäu huériaka, jume huate oohuim
ä bittua báreka bueïtuk áapo jü reina

tüisi musäla machiakäi. ¹²Të áapo jü
reina Vasti, kaa áman huee báreka
taahuak, juka reyta ä nésahuek junne.
Ikäi ä yommiakäu bétana jü rey tüisi
öomtek, huanäi tepa omtiriay tapunak.

¹³Huanäi jü rey laüti jume yun jita täyame entok jumë ä consesejome natemajek bueituk bempo sime leyim entok jume Persam bojoriaü täyai, jiba baanataka taahuarimpo am tetemajey.

¹⁴Junëlim téhuakay: Carsena, Setar, Admata, Tarsis, Meres, Marsena entok Memucán, guoj busan principem Persiapo entok Mediapo joomem. Júme reytai ára kiimuy entok áram áamak jootey entok simë chë ériahuammaki jum sime buíat ä nésahuepo.

¹⁵—¿Jitasute áu yaanake jü reinatahui? —ti jiaahua jü rey huáme oohuimmehui—. ¿Jachisu jiahua jü (ley) nésaui jiojteri reinata betana? Bueituk kaa nee nok jikkajak, ínapone tülisi nokta áu bittuak im eunukomaki.

¹⁶Memucán inel ä yommiak juka reyta entok jume reyta ä tekilta ä joäpo ä aniname:

—Jü reyna Vasti kaa tülisi áu nüye bueituk simem kia kaytäpo bitchak

kaa juka reyta jibba. Jume ä tekilpo ä aniname ketchi entok sime ä buiarapo ä nésahuepo. ¹⁷En éntok sime jume jaamuchim im ániapo jomeme ket reinata bénasi emo nü báanake katim bem kunam nok jikkaij baána, kaatim am yöreka am binnake, bueítuk áapo kaa enchi yörek. ¹⁸Ketune ikäi taahuarita kee jee chupey sime jume reyta ä tekil ä joäpo ä aniname juubim Persapo entok Mediapo joomem ikärim jikkaijna jáchin juka reinata kaa reyta yörekähui. Huanäi junéli bem kunam ket kaa yörinake, juka reinata yaaka bechibo huanäi ket inelim emo nünake sime jume jaamuchim. Kayta ä kechanake juka kaytapo enchi ä binnakähui entok ä omtähui.

¹⁹“Émpo rey junéli enchi ä türeyo, ikäite émou nooka: Juka ley nésau jiojteritë yaatebo inéli jiamta bueítuk

jabe june kaa täbuiasi ä yaanake
 ikäi néosaurita Media entok Persam
 bechïbo: “Eläpo jü reina Vasti yeu
 hueena imi reinopo entok rey Jerjesta
 bichäpo, entokë senu reinata yeu
 púuhua chë tülisi áu nüyemta reina
 Vastita beppa.” ²⁰Ikäi jïojterita jum
 sime buiarat reyta néساهupo sime ä
 junërianake, entok huame jaamuchim
 bem kunamim yörinake, juka chë yöta
 entok juka tua kaa yöta junne.

²¹Jü rey entok jume reyta tekilta ä
 joäpo ä aniame ikäi noktam tüisim

ä bitchak. Huanäi jü rey Memucánta nokakäu yauhuak. ²²Cartamim jïojtek huanäi sime buíat ä nésahueu kätana entok simaat am bittuak, entok bem jïojteripo entok bem nokpo. Jü jïojteri inel jiahuay: “Sime jume oohuim bem familiapo áapo áma yäuratunake entok jita ä nok barëu noknake.”

Ester beja reina yaari

2 Sïmeta simsuk beja jü rey kaa omtey, huanäi sime juka ä yaaribeu huahuaatek entok ket juka reina Vastita yaaribeu entok juka ley jïojterita ä firmaaruakähui. ²Huaanäi jume ä aniname inëlim áu jiahuak: «Sime buiärapo em nésahuëpote am jariunake jume jaamuchim tüisi musäla maachim entok bebémem entok jauhuey june kaa kunalamem reyta bechïbo. ³Eläpo jü rey jabem ä anianakeme áma yuktianake jum sïmat katana ä nésahuëpo bueïtuk bempo am jariunake jume musäla machi jaamuchim kaa yoiyöhuem. Huanäi bempo jamuchim anëu am huériunake jum Susa buere joära ousi yaarihui. Hegai, jü jü eunuko reyta bechïbo tekipanuame áapo jume jaamuchim anëpo tekipanuaka áma nésahuey,

huanäi am suayay entok chë musäla am bittunakëu am majtiay. Entok chë musäla machisi am bittunakëu am makak bueituk chë musälası am tahua iäka. ⁴Chúkula jü jamut beme chë musäla maachi, entok reyta ä türeko reinatunake jü reina Vastita huëpo tahuanake». Jü rey éntok ikäi áu nokhuamta tutürek, huanäi inel ä yauhuak.

⁵Huanäi huämei taahuarimpo jü
Susa buere joära ousi yaaripo huepü
judío áma aaney Mardoqueo ti
téhuaaka, Jairta üusi, Simeíta entok
Cistat yeu kat-riatukäi, Benjaminta
joäpo jometukai. ⁶Áapo entok jü ä
familiahua Jerusalémpo yeu bebtukäi
rey Nabucodonosorta bétana jum
Babiloniau bichaa Jeconiamaki jum
Judápo rey. ⁷Mardoqueo éntok priimata
jipurey tüisi müsäla maachik entok
beme jamuttukai, Hadasa ti téhuaakai
o Ester, ä achay entok ä ayehua
mukuko Mardoqueo áamak taahuak
entok ä malakä bénasi ä bitchaka
ä suayay.

⁸Jachin yeu siika jü ley nésahui
jiojteri, Ester entok jume huate ili
jáamuchim reyta jamuchim anëu
bicham huériihuak jum Susapo ousi
yaarita katekäpo huanäi Hegaita

mampom toijhuak ä suaya säihuaka.
⁹Juka Esterta Hegai tüisi al-leaka ä
bitchak. Laütipo ä suayataytek entok
türi buähuamta ä takahua bechïbo
ä yaatebok entok ket jittuata ketchi
bueituk tülisi machisi ä tahua iäka.
Ket guoj búsan jaamuchim ché
tüturim ä aníanakeme ä bechïbo
yeu púuhuak buere joära reyta
anëpo, aneme huanäi áahuam bittuak,

huanäi áamak am bittuak jum kari
chë türiku huaijhua buere kaari
reyta anëpo.

¹⁰Ester entok kaabeta tejhualatukai
jakun ä jometukäihui entok jabeta ä
huahuajekähui, bueituk Mardoqueo
júnel ä tejhualatukay kaabetau ä
jial iäka. ¹¹Mardoqueo, entok sime
taahuarimpo jum buere kari reyta
joakay tebatpo huehuëramay bueituk jü
harem áma katekay áapo éntok Esterta
bétana junë bareka jita áu huee bétana.

¹²Ketune kaa reyttau huériahuaka,
utiatukay jume ili jaamuchim tulisi
am tutütenakëhui jittuamim amet
tetekay inel musäla machisi am
tottojay senu huasuktiapo: jum búsan
mechampo mirra aceiteta, jume huate
búsam mechampo entok perfuumeta
entok unguentom jamuchim bechíbo.
¹³Beja taahuarim yumai entok áman

reytam ám bibittuai jum buere joara
reyta anëpo, bempo ára ujjoli supem
hueriai entok teta ujjoli bem türehui,
reyta jamuchim anëpo ayukame.

¹⁴Huä tukaaripo amanim am huéria
báarey reyta joahui, huanäi juchi
yoko kethueytana, senu kaari reyta
jamuchim anëihuim, huehuériaahuay
imirim jume reyta jubim joakay. Imi
Saasgaz, jü eunuko reyta saulero jubim
susuayay. Chúkula reytai noitisuka

jakhuey june kaa juchi reyta bichäpo
nottinake al-la reyta ä tutüreko huanäi
ä nunütebonake.

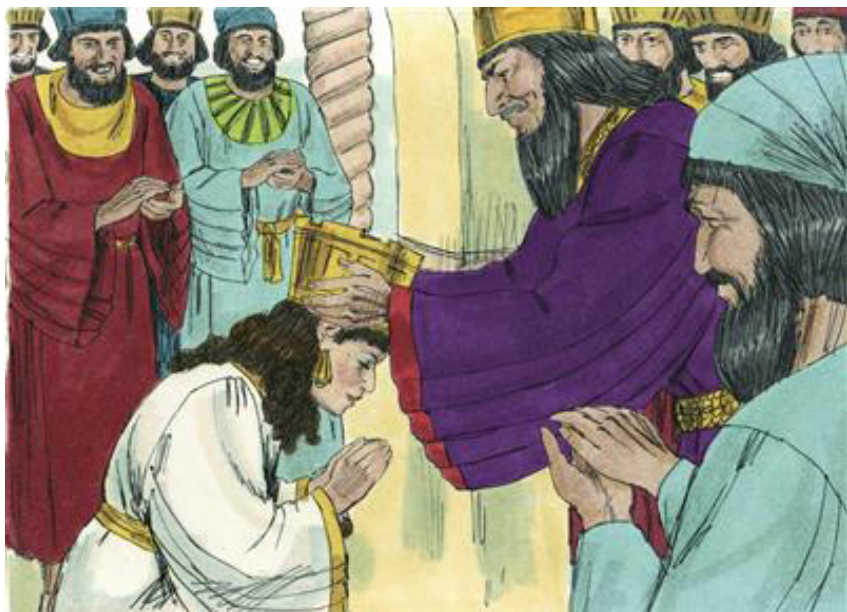
¹⁵Abihail Esterta malakay,
Mardoqueota entok asohuarakay.
(Mardoqueo entok juka Esterta ä
malakamta bénasi ä bitchay bueituk
ä priimakay junne, aapo ä prima chë
ilitchitukay.) Esterta beja áman hueepo
yumalatuko jum reyta bichäpo ä huéria
baahuayo, áapo Ester juka Hegaita au
nokakäuta yauhuak jü reyta sauleo
kaponteri Hegai áman reyta jamuchim
anëpo tekipanuahui. Kayta áu aahuak
áapöriu áu ä nokakäu jibba, sime beja
jume Esterta bichakame, akim ä úttiley.

¹⁶Estertam rey Jerjestau nuksiika,
jum buere kaariu reyta anëpo,
séberia tiempota naateyo guoj búsan
huásuktiriam reytaka ä aneyo. ¹⁷Jü
rey tüisi ä nákeka tahuak juka Esterta

chë jume huate ili jaamuchim beppa.
Tüisi ä úttileka taahuak bueituk juka
corona reinataka kobat yeyechahuäu
Esterta kobat yetchak, huanäi reynasi ä
yauhuak Vastita reynatukäpo taahuak.

¹⁸Ikäi áma tahuaria bechïbo, buére
pajkota yauhuak huanäi yun buähuamta
entok jijihuamta yaatebok Esterta
bechïbo entok sime jume reyta aniname
bechïbo entok jume amak tekipanuame
bechïbo ketchi, huanäi nésau jïojterita
yaatebok iäri tahuaripo pajkok jume
simat kätana ä nésahuëpo bechïbo
entok simem ket yun jita am miikak.

¹⁹Huanäi chúkula jume ili jamuchim
senu kaariu reyta jamuchim anëu
nuksakahuako Mardoqueo éntok
jum buere kari reyta anëpo ama
kikkimuhuäpo kateka tahuak, ²⁰Ester
entok jiba kaa jialek jakun bétana áu
jometukähui entok jabe familiapo áu

hueeri bétana. Bueituk Mardoqueo
inëli ä nésahuek Bueituk Mardoqueota
nésahuekäu jiba joohuay, jachin
bannataka áamak joakamta bénasi.

Mardoqueo juka reyta jiba yörey

²¹Sejtul taahuaripo, ketune
Mardoqueta kari puertata suayaka
ä aneyo, jume guoy reyta eunukom,

Bigtana entok Teres —bempo jume kari
éguil puertata suayalerom— tüisim rey
Jerjestau

omtey entokim náu nokak ä mée
bareka; ²²të jü Mardoqueo jüneaka
taahuak huanäi lauti reina Esterta
tejhuak. Áapo Ester entok reyta tejhuak
të ket Mardoqueota áma näikiak
jum etejhuaripo. ²³Huanäi juka
luturiata jariaka áma teihuak
juka Mardoqueota jiaka bénasi,
huari bechïbo jume guoy óohuim
jolkaruahuak jikau chatchahuäpo.
Sime ïri yeu sikame rey Jerjesta
nésahuëu jume jïosiam yeu simlamta
bétana nokapo jïojteritaka taahuak.

Amán jume judiom lütia báreka eiya

3 Chúkula entok jü rey Jerjes
Amánta jikat buére tekiata ä
makka, Hamedata jü agagueota üusi,

huanäi jü rey huatem beppa tüisi ä
uttileka chë buere tekiata ä makkak
chë simem beppa jita täyamta bénasi.

²Sime jume reyta bétana tekiakame
akim ä yöreka ä bitchay entok ket
ame bia ä huey bíchaka láutim
koba kom chätuka tonommea
jajaptey bueituk jü rey ínel ä
nésahuek; të jü Mardoqueo kaa áu

tonomea kikiktei, entok jauhuey
june kaa ä yauhuak.

³Huanäi jume reyta bétana
tekiakame buere kari reyta anëpo ama
kikkimuhuäpo aneme akim ä natemajek
juka Mardoqueota: «¿Jachiakasë juka
reyta néosaurita kaa joohua?» ⁴Chikti
taapom jiba jukäi áu nánatemajey, të
áapo kaa ám yoyommiay. Huanärim

Amántam tejhuak juka Mardoqueota
 jïobila báreka bueïtuk ä jiauläpo huam
 kutti jíba áu ä jípunakëhui, bueïtuk
 beja am tejhualatukay áu judío tiaka.

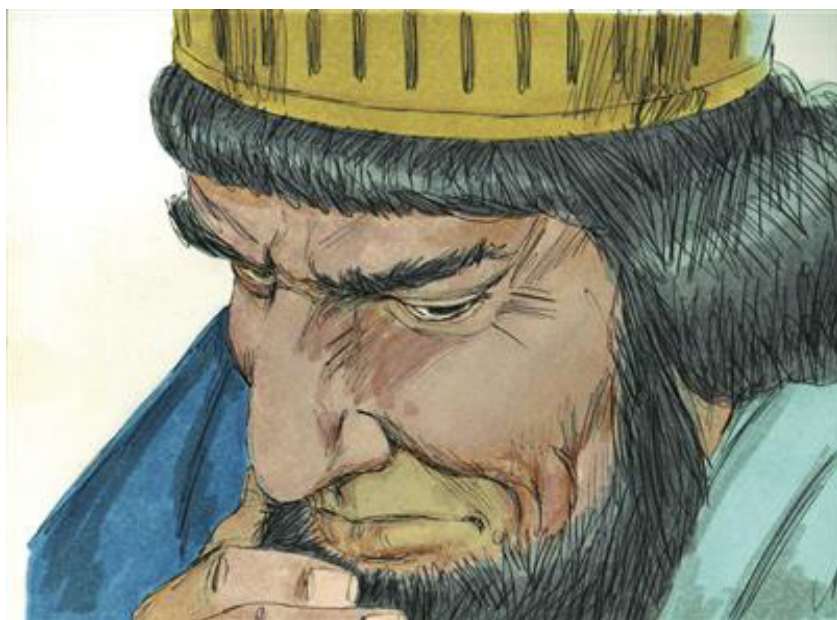
⁵Amán junëiak juka Mardoqueota
 kaa á koba müla chätuk entok
 tonommea kikteyo entok áma huam
 ä siiko, tüisi öomtek. ⁶Bueïtuk ä
 judíotukäu junëriaka, huanäi ínel ëak

kaa áaporik jiba mäenau türiakähui.
 Huanäi, sime jume judíom luutia
 báreka eiak jum Jerjesta sime buiarat
 ä nésahueu jiapsame.

⁷Inëli buan, jü rey ta jaamuchim
 anëpo abrilta metpo, guoj mamni
 áma guoy huásuktiriam Jerjesta áma
 reytukä bétana, huanärim suertem
 náu guotiak Amánta bichäpo (jume

suertem purim tim téhuakay) juka
taahuarita entok metta yécha báreka
juka yaa baahuamta yaa báreka.
Huanäi marzochi guoj busanita ä

hueriai yeu puahuak jü taahuari,
chúkula batte senu huasuktiapo.

⁸Huanäi Amán rey Jerjestau ínel
jiahuak:

—Jum sime buíat em nésahuëpo senu ili buere jöaram aayuk sime kätanapo täbuiasi leyimim jípure kaa jume huate ili buere jöaram jípure bénasi. Entokim kaa juka reyta ley joohua. Kaytäpo émou türi, ïri ili buere joära buíat em nésahuëpo ám jiapsinakëhui. ⁹Empo in rey júnel ä türeteko, huepü ley nésautë yauhua ám luutia bechïbo, ínapo entok diez mil talento platata bettek jume

em tomita suayaka ä tekipanuame ä
maknake reyta tómita ëerihuäpo bem
ä toijnakë bechïbo.

¹⁰Huanäi jü rey ä tutürek huanäi,
ä nokakäu ä lutüria yaabareka,
áu anio yéchaka Amánta ä makkak,
Hamedata üusi jü agagueo, jü judíom
bejremtahui. ¹¹Jü rey ínel áu jiahuak:
«Juka platatamakë taahua, jüri

pueblota bétana entokë jita em ámeu
yaa bárëu yaauhua».

¹²Junëli buan, jum bat metpo,
jum guoj mamni áma bajiku,
núnuhuakamme jume reyta
jïojtelerom, juka Amánta nésautam
jïojtek. Jume gobernadorimmehui
entok jume kobanorommehui
naciontau jäbuekamehui bittuahuak,
sïmat kätana entok ili buere joäram
bem jïojte bénasi jïojtehuak entok
bem nokä bénasi. Entokim reyta
téhuampo jïokterita entok reyta
anioy yokaritaka. ¹³Huanärim sïmat
kätana reyta nésahuehuim am
bittuak jume jïojterim jábem huttia
buibuite me huämi, sime jume judiom
mëe nésahuemta entok am luutia
nésahuemta, jume jübua yöiyotume
entok öölam, ili usim entok jaamuchim,
sime ïri jum taihuari guoj mamni

áma bajiku jum guoj mamni áma
guoyipo yaa ehua, jü Adar metpo.
Entok sime jume judíom attiammakim
am taahua sauhue.

¹⁴Büuru jiojteri ley nésahuimim yaaka
simat kätanam am bittuak, sime ili
buere joarampom tatäyatebohuak,
bueituk huäri taahuarit lijtopo emo
jípunä bechibo juka bem yaa saúrita

bem yaana bechïbo taahuarita
yecharipo. ¹⁵Jü ley nésau jïojteri jum
Susa reyta nésahuepo jü buere joära
chë eriahuame, entok reyta nésaupo
jume nokta hueriame bamsipom yeu
sajjak. Huanäi jü rey entok Amán
jootekam vino jï taytek, jum buére
joära Susapo entokim kaachin
anmachikay.

Mardoqueo Estertau aniahuamta aahua

4 Huanäi Mardoqueo simeta
jüneriaka tahuaka, ä supem
siutiak, huanäi sosoko supem áu
sankotuaka naposata at töak, huanäi
tüiisi buanaka yeu siika ili buere
joärau bicha kökosi chayeka chibusi
eäka. ²Huanäi buere kari reyta anëu
kikkimuhuäpo taahuak, bueituk kaabe
ára áman kibakei luutu supeka áma

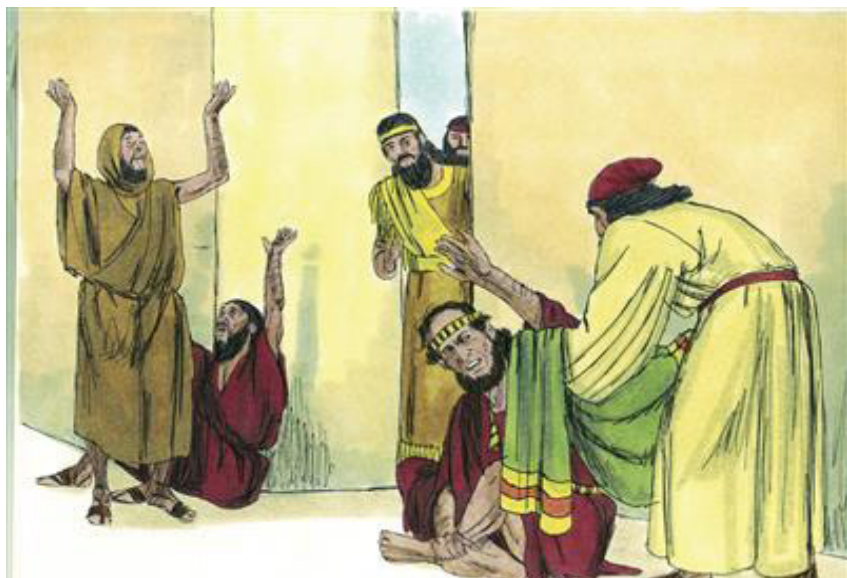

huam kikkimuhuä pámani. ³Junëli
juka reyta noki nésauroi yéchata sïmat
kätana ä jüneriahuä násuk, jü ál-leeri
kaa ámet aikäi jume judiommechi.
Ayuunakam buanäi entokim tüisi
sirokaka büruka sosokok emo
sankotuaka náposapo totöyei.

⁴Huanäi jume sauleero eunukota
entok jume ili jaamuchim ä aníame
Estertahuim rukteka ä ettejjoariak

Mardoqueota bétana, áapo tüisi kaa ál-leeaka taahuak, huanäi supem áu bittuak jume supem sosokom ahuä úuhua iäka, tē áapo kaa am mabetak. ⁵Ester entok lautipo Atacta núnutebok, huepü reyta sauleero kaponteri, jüri Esterta ania bechibo áma yuktiaritukay. Huanäi Mardoqueotau ä bittuak ä temaij iäka jitat bechibo kaa ä al-leähui entok jachiaka ä luutu sankokä bétana. ⁶Huanäi Hatac yeu siika Mardoqueota jariu täitek jum

plazapo, entok buere kari reyta anëpo áma huam kikkimuhuäpo.

⁷Huanäi Mardoqueo simeta ä ettejuariak jachin juka Amánta tómita ä nenki bárehui jum tómita ëeriahüäpo jume judiom lütia bareka. ⁸Mardoqueo entok juka jïosia judíom mëtebonakëu bétana nokauta jïojterita Hatacta makkak Susapo yaarita, sime jume judíom mëtebo nésahueka. Entok Esterta ä bittua iäka entok jachin jita huëehui tülisi ä ettejuaria iäka. Entok

Hatacta kuttilasi Estertau ä nok äaaka
 juka reyta ä binnakëhui, juka nak
 jiokolihuamta ä yoremiam bétana
 áu aahuaka. ⁹Huanäi Hatac Estertau
 yepsaka juka Mardoqueota nooki ä
 tejhuak.

¹⁰Huanäi Ester juchi Mardoqueotau
 ikäi nokta bittuak Hatactammaki:
¹¹«Sime jume reyttau tekipanuame,
 entok sime gente simat kätana
 joomem, jüneamme jabe june reyta
 tebat huaijhua kikkibakeme, kaa

áman núnutaka, at chupari jü nooki ä muknakëhui, të jiokoritunake juka reyta boronia oropo yaarita ai ä yuktiakäteko. Jü rey entok imëi treinta taahuarim huëpo kaa nee núnula». ¹²Huanäi Hatac Esterta noki Mardoqueota ä makkak.

¹³Mardoqueo entok Esterta ínel yommiak: «Káte ínel eiya buere kari reyta anëpo em anë bechïbo empo kaa emo muk machile sime jume

judíom mëhuäko. ¹⁴Sïmeta ikäi huë
násuk émpo kaa jialekäteko, jü tü
eehuame entok jü bem buttiänau
judíom bechïbo sekäna bétana äbo
hueenake, te empo entok sïme em
familia kokkonakëme. ¿Të jamak

iäribechïbë émpo reynatuk ikäi
hueebare bechïbo?»

¹⁵Huanäi Ester Mardoqueota ínel yommiatebok: ¹⁶«Amanë hueiye huanäi síme jume judíom itomak anim Susapo aneme náu tojja, huanärem ino bechíbo ayuuna. Katem jíbua entok katem jita jéye baij taahuarimpo tukaarit entok tahuarit naa burujti. Ínapo entok jume ili jaamuchim nee aniname kette ikäi yaanake. Chúkula entokne reytai hueenake, leyta bejreka junne, huanäine muknakëtek junne,

muknakene». ¹⁷Huanäi Mardoqueo áman sika, júnel ä yauhuak Esterta nésahuekä pámani.

Esterta reytau ä aahuakähui

5 Baij taahuarim ayuunahuayo, Ester jume supe reynam supetek huanäi buere kari reyta anëu tebat huaijhua kibakek, jum reyta äane pujbapo taahuame. Jü rey entok ä banco yaurat ä yeyesäpo katekay, áma kimuhuäpo

lul-la bichaka. ²Juka reina Esterta tebatpo bichaka jü rey ä jiapsipo al-lëak huanäi juka boronia oropo yarii ä yuktiak huanäi Ester aú rukteka juka boroniata puntat mamtek.

³Huanäi jü rey ä temajek:

—¿Jitasë jipure reina Ester? ¿Jitasë ínou áu báare? ¡Sime in attiakau ne nasuk áman júnene enchi maknake!

⁴Ester entok ínel ä yommiak:

—Juka reyta ínel ä türeyo,
Amántamakë áman hueiye juka
büahuamta reyta bechibo in yanakëhui.

⁵Jü rey jume ä nésaulerommeu
ínel jiahuak: «Juka Amántem
tejhua lautipote áman kannake juka

büahuamta Esterta nee yarianakëhui».
Junëli jü rey entok Amán ámanim sajjak
Esterta büahuamta am yaariänakëhui.

⁶Huanärim vino jëyeka, jü rey
Estertau ínel jiahuak:

—Ënë nee tejhua jitasë tua huaatia.
¿Jitase empo huaatia? ¡Sime juka
in attiau nasuk áman júnene enchi
maknake!

⁷Ester ä yommiak:

—Jü in netanëhui entok tüisi in
huaatiähui, ïri ajäria, ⁸em bichäpo tü
eehuamta émot téulatuko entok reyta
ínel ä türeyo juka in netanëu nee mak

báreteko entok juka in aahuäu yaa
báreteko, émoune ä netane yoko juchi
enchi äbo hueenakëhui Amántamaki
ju büahuamta juchi enchim in
yaarianakëhui. Huanäine enchi tülisi ä
ettejuarianake jita jachin huëehui.

Jü Amán Mardoqueota jachin ä mée bareka eähui

⁹Jüahuamta huëpo Amán tüisi al-leaka yeu siika! Të Mardoqueota buere kari reyta anëpo áman kikkimuhuäpo katekamta bichaka entok kaa ä kikteko entok ä bichäpo maujrimey kaa áu ä yoaka bichaka, tüisi öomtek. ¹⁰Të junentaka junne áu yüuka ä joau bicha siika.

Huanäi Amán jume ä amigom náu nunnuk entok juka ä juubi Zeresta, ¹¹huanäi am ettejuariak, tüisi áu ricotuka hétana, entok yun áu üusekähui, entok reyta hétana jikat ä jipure hétana entok simem áma aneme entok reytau tekipanuame beppa juka úttiarata áu makritukähui.

¹²Chúkula entok ínel ámeu jiahuak:
«Jü reina Ester juka reyta büahuamta

en ä yaariak huanäi nee jiba nunnuk.
Entok yoko bechïbo ket juchi
büahuamta yaabáre huanäi ítom
áman nunnuk. ¹³Të síme jüri kayta
íno bechïbo türi, chikti hueeläpo
juka judío Mardoqueota jum buere
kari reyta anëpo áma kikkimu huäpo
puerta naapo katekamta bichäteko».

¹⁴Huanäi jü Zeres, jü ä juubi, entok
síme jume ä amigom, inëlim áu
jiahuak: «Juka kutatë ketcha veintidos

metrom tebíakamta, huanäre yoko
kethueitana, reytahuë ä aahua juka
Mardoqueota jum kutat ä jolkaruanä
bétana. Junëli bejë reytamak hueenake
kaachin éaka jum büahuamta enchim
yaariabahuähui». Íkäi áu nokhuakamta
Amán ä tutürek, huanäi kutata ama
jolkaroahuamta kecha nésahuek.

Jü rey Mardoqueotau yörihuamta makka

6 Hcuäri tukaarit jü rey kara kotchey, huanäi ä tekipanualerotau nésahuek jume jiosiam sime ä reytaka ä nesahuepo yeu sikamta jiojterita áu nüpa sáhueka, entok ahuä nok sáhuek. ²Jum jiojteripo ä teuhuak juka Mordoqueota am tejhuakähui juka Bigtana entok Teresta juka rey Jerjesta

mëe báahuä bétana am nokähui. Jume guoy sauleero eunukom reyta kari áma kikkimuhuäu suayame.

³—Juka Mardoqueota, ¿jitasute ä miikak entok jitasute áu yaahuak ikäi ä yaakä bechïbo? —natemajek ju rey.

Jume tekipanualerom ínel ä yommiak:
—Jauhuey june kayta yaari.

⁴Jü rey natemajek:

—¿Jabesu tebatpo pakun aane?

Huanái Amán áma yebisisey jum kari reyta nésahuepo tebat päkutana reytau juka Mardoqueota chaanä bétana áu báreka. Jum kutata ä kechakäpo.

⁵Huanäi jume tekipanualerom juka

reyta ínel yommiak:

—Jü Amán tebatpo aane.

—Äbem ä kibak sauhue —nésahuek jü rey.

⁶Huanäi Amán áma kibakek, jü rey entok ínel jiahuak:

—¿Jitasune yaanake huepü outa uttil bechibo?

Amán ä bétana ínel eiyay: «¿Jabetasu chë íno beppa uttil baanake jü rey?»

⁷Huanäi ínel ä yommiak:

—Jü rey jabeta uttil barëtek, ⁸huepü mántiam reyta beja usarualäu yeu huiknake entok kabäita juka reyta

beja ä kabäitesulähui entok koba
mejeku ujjoli coronata jipuremta. ⁹Jü
mántia entok jü kabbay jü chë kaa
mekka reyttau tekipanuanmta mampo
oorenake iri entok jume mántiam reyta
attiaapo ä supetuanäu suayanake huäka
reyta uttilbaremta entok buere joära
böommechi ä pasiyaluatuanäu reyta
kabäichi. Entok jum ä pasiyaluhuäpo

jü ä huériame kusisi chayeka ínel

jiaunake: “¡Jü rey ikäi áu yaanake jabeta ä uttil barëhui!”.

¹⁰—¡Türi! —ti áu jiahua ju rey

Amántahui—. ¡Lautipë! Juka im mantia entok juka in kabäi nüka simeta juka em nokakäu áu yauhua Mardoqueotahui, jü judío in buere kari kikkimuhuäpo yeyesamtau. ¡Simeta em nokakäu benasë ä yauhua!

¹¹Huanäi Amán mántiam nüka Mardoqueotat am oorek, entok kabäit ä

yetchak, huanäi buere joära böommet
ä pasiyaluak, chaayeka: «¡Jü rey
ikäi áu yaanake jabeta uttil báreyo!»

¹²Chúkula entok Mardoqueo buere kari
áma kikkimuhuäu nottek, Amán entok
lautipo ä joau bicha siika kom éaka

entok tiusi éaka.

¹³Huanäi Amán juka ä juubi, Zeresta
ettejuariak, entok sime huäme ä
amiigohuam juka áma yeu sikamta,

jume ä amiigom tüisi jüneame
entok ä juubi inëlim áu jiahuak:
«Jü Mardoqueo —iri ou enchi tiusi
tahuariakame— judíommet yeu simlame,
jakhuey junë kátë ä kobanake jita em áu
yabarëpo. Enchi ä bejreka hueeyo simetë
tärunake».

¹⁴Ketune náu am nokayo, jume
reyta sauleerom eunukom áma yajjak
huanärim Amántam nuk sajjak jum
Esterta büahuamta am yaariahui.

Jü rey Amánta Mëak

7 Huanäi jü rey entok Amán jum büahuamta Esterta yaakähuim sajjak. ²Guosa huëpo bejam vino jëyeka, jü rey Estertau juchi júnel jiahuak:

—Reina Ester, juka em huatiahüë nee tejhua. ¿Jitasë ínou áu báare? ¡Ínapone enchi ä maknake juka sime in attia nasuk áman junenë enchi ä maknake!

³Jü reina Ester ínel ä yommiak:

—Juka reyta tü eehuamta nee makakätek, entok reyta in áu aahuäu nee mak báreteko entok ä türeyo, juka in jiapsinakëu entok in yoremiam jiapsinäune émou aahuä, juka am muknakëu bétana am úuhuanakëhui.

⁴Bueituk in yoremiam entok ínapo muk bechibote nenkiritaka aane, jiokot yaa báahuaka entok lütia báahuaka. Të nésauta joonake bechibo nenkirituko, kanne jial eiyeey, bueituk iri hueme

juka reyta kaa muksi bittüpo yumalatu eiye.

⁵—¿Jabesu ikäi kaa türik émou yauhuak? —Jü rey Jerjes ä natemajek—. ¿Jabesu kaa tihueka enchi kökosi yaa báarey?

⁶Ester ínel ä yommiak:

—İri Amán kaa türik jiapsekame kaa ítom huaatiaka, ítom bejreka hueiye.

Amán entok sahualisi taahuak majhueka reyta entok reinata bichäpo. ⁷Huanäi jü rey, tüisi öomteka,

senu cheptipo kiktek huanäi palacio
sehuam ayukáu yeu siika.

Të Amán, junentaka junne, áma
taahuaka reina Estertau jiokot jiahuak ä
jiapsi bechibo, bueituk jüneiyai reyta ä
mänakëhui. ⁸Kaa ä pappëapo jum banco
mutekamta chakala bobohuäpo huetchek
Esterta bökapo, huanäi juka reyta buere
kari sehuam ayukäpo bétana ä yepsayo.

Jü rey ínel nok chacháyek: «¿Jachë
juka reinata jiokot yaabáre imi
in bichäpo?» Entok im buere kari

huaijhua, reyta nónokaksu jume amá tekipanuame Amántam pujba pattiak jüri ä muknakëu señatukay.

⁹Lauti jü Harbona, huepü reyta sauleero eunuko, ínel jiahuak:

—Amán juka kuta buahui soläi kechala senu taka ama melia (22 y medio) tebíakamta jum ä joa tebappo. İri juka Mardoqueota amá chaa bárey, juka outa reyta ä mēenā bétana jinēulata.

—¡Jumü kutata juka Amántem amá chaiya! —ti nésahuek jü rey.

¹⁰Huanärim juka Amántam áma chaiyak jum kutapo, Mardoqueota bechïbo ä kechakäpo; huanäi jü reyta omtëu yanti taahuak.

**Jü rey Jerjesta nésau jïojteri
judíom bétana tüisi nokame**

8 Huari taahuarit, jü rey Jerjes juka reina Esterta juka Amánta joa ä miikak, jü judíom bejreme. Huanäi Mardoqueo reyta bichapo yepsak, bueituk Ester beja reyta

tejhualatukay aahuä huahuajekähui.

²Huanäi jü rey áu anio yetchak juka Amánta bannataka attiakähui, huanäi Mardoqueota ä miikak; Ester entok Mardoqueota Amánta attia ä suaya makkak.

³Huanäi Ester lauti reyttau notteka ä guokpo áu jimmaka opuaka áu jiokot jiahuak juka Amánta jü agagueota yaakáhui judíom amak anim bejreka bétana kaytapo ä tahuaria äaaka. ⁴Jü rey jü boronia oro ausulipo yarii at jalojtek, huanäi Ester kikteka, reyttau lul-la kiktek.

⁵Huanäi Ester ínel áu jiahuak:

—Juka reyta ínel eayo entok tü eehuamta ino bechibo jípureyo, entok reyta ínel ä türeyo, entok tua lutüriapo nee ä nakeyo, juka täbui nésauta yaanake juka nésauta

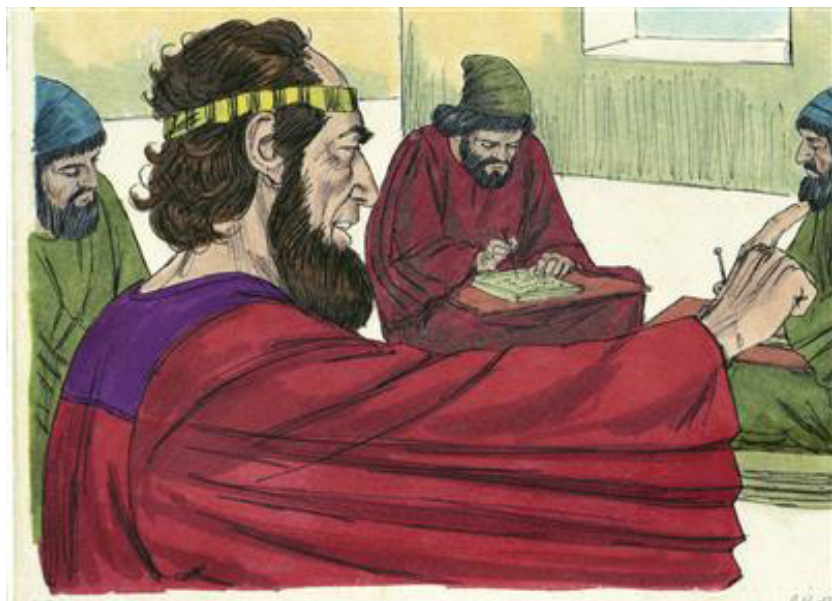
kaytäpo tahuarianakemta, juka Amánta yaakähui jü Hamedata agagueota üusi, juka judíom kaytäpo tahuariana nésahuekäu jum simat kätana reyta nésahuepo. ⁶Bueituk, ¿jachisune kaa pappeaka am bitnake juka in yoremiam entok jume in huahuajim jiokot joohuayo entok kaytäpo am tahuariahuayo?

⁷Huanäi jü rey Jerjes, jü reina
Estertau entok Mardoqueo, jü
judíotahui ínel ámeu jiahuak:

—Juka Amánta buia attiakäune
Esterta makkak, áapo entok chaahuak
jume judíom yoremiam ä möe barë
bechibo. ⁸Sime judíommeu enem nokta
jiojte, jachin enchim ä türepo in yäura
uttiärayi, entok in anioyi ä yokaka.
Íněli, juka in nésau yäura uttai jiojteri
kaabe ára kaytäpo ä tahuarianake.

⁹Íněli buan, jum juniota
veinticinco, jume reyta jiojteleerom
nunühuak, huanärim nésauta
jiojte Mardoqueota am tejhuakä
bénasi. Huanärim judíommeu
bittuahuak jume tekiata chë
erihuame, jume gobernadorimmeu
entok ciento veintisiete simat kätana
kobanarommehui, buiära Indiapo
naateka Etiopíau tajti, iri nésauri

jiojtehuak bem jiojtë bénasi entok bem nokpo sime buiärat reyta nesahuapo ili buere joäram nonokäpo bénasi entok ket judíom nookä bénasi. ¹⁰Jü nesauri rey Jerjesta yaura nokpo jíojtehuak entok ket reyta anioyi yokahuak. Mardoqueo juka jiojterita sime kätana bittuak, jume nokta hueriame, jume kabäim chë üteme hueriay. Imëy kabäim reyta bechibom jiba buktukay.

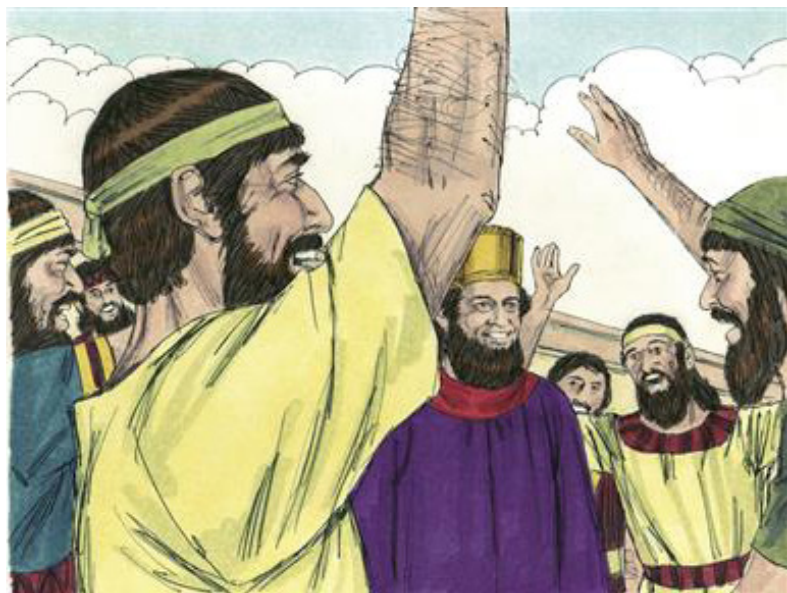

¹¹Jü reyta nesauri jume judíom
uttëarata am makkay, sime buére
joärammet aneme náu emo tojak
juka bem jiapsi jinëu báreka. Nesauta
magritukay jabeta june bem mëena
bechibo entok jabeta bem lütianakëhui,
entok ket jume am bejreme attiamak
am tahuanakëhui; jak buére joärapo
joakame entok jak buére buiaräpo jome
junne, ámemak nassuabáremmaki
jume usim entok jamuchimmak bekti.

¹²Jü taahuari yeu puari marzo guoj busanipo, jü senu huasuktiapo yaa báahuaka taahuak. Rey Jerjesta simat kätana nésahuepo.

¹³Huehuëpula simat kätana juka nésauri jiojteritam jipurey leyta bénasi; entok sime ili buere joärammet nok éehuay, bueituk sime jume judíom bejam jüneiyai emo jinëunakëhui, jume am bejreka emo toboktiakame bétana; huäri taahuari yuktiaripo. ¹⁴Junëli

reyta bétana úttehuamta jipurekam
jume nokta huériame bamsipom yeu
sajjak kabäi chë ütemmechi, imëi
kabäim reyta bechïbo jibam buktukay.
Ïri nésauri jïojtehuakame ket buére
joära ousi yaari Susapo nokhuay.

¹⁵Lauti jü Mardoqueo yeu siika jum
reyta bichäpo, supe tehuelim entok
tosolim jipureka entok buére corona
oro ausülita entok mántia sikilim
linopo yaarim chë finom huériaka.
Jü gente Susapo joome ket al-leaka ä
mabetak juka nésau bemelata. ¹⁶Jume
judíom tüisim al-leiyay entok sïme
kätanam úttilhuay. ¹⁷Huehuëpula simat
kätana entok buére joärapo juka rey
nésauri yepsäpo, jume judíom tüisim
al-leakam tatahuai entok pajkotam
jojoäi entok juka taahuaritam yöripo
yetchak. Ket büru gente buiärapo

joome majhuekam judíom Bénasi emo johuai.

Judíom yookähui

9 Junëli metta guoj mamni áma
goyipo taahuari guoj mamni áma

bajiku, Adarta metpo, reyta nésau
jiojterim jümu naatek. Huäri taahuari
jume judíom bejreka kateme am yüi
bareka böbitchay të kaa am boobichä

bénasi ámeu yeu siika, bueítuk jume judíom am yuyüek. ²Jume judíom bem buére joärapo emo náu tojjak, síme jume rey Jerjesta provinciampo, jume kokösi am yaa bárë bétana emo jínëu báreka, të kaabe jachin jita ámeu yauhuak bueítuk simetakam am majhuey. ³Juntuksan síme jume provinciampo chë ériahuame, síme jume yauräpo tekipanuame, bueítukim Mardoqueota majhueka síme judíomim

aniak. ⁴Bueituk ëni Mardoqueo yöö tekiapo jipuhuay jum reyta buere karipo, bueituk buéresi ériahuay sime kätanammechi, chë úttiarata jipurëumaki.

⁵Junëli, juka taahuarita yuktiaripo jume judíom jume am bejreka kateme emo toboktiakame ejparammeyim kokösim am yaaka am mëak, akim am mëak entokim am luutiak jume am bejreka emo toboktiakame entokim simeta bem ámeu yaa bárëhuim ámeu yauhuak am omtiammehui. ⁶Jum Susapo jibba, quiniento oohuimim mëak. ⁷Kechim juka Parsandatata, Dalfónta, Aspatata mëak, ⁸Poratata, Adalíata, Aridatata, ⁹Parmastata, Arisayta, Aridayta entok juka Vaizatata, ¹⁰jume guoj mamni Amánta üusim, jü Hamedatata üusi jü judíom bejrekähui të kayta bem attiakäumakim taahuak.

¹¹Huäri taahuarichi rey tejhuahuak jaikim áma kokkokä bétana jum buére joära Susapo. ¹²Juka reyna Esterta nünutebok huanäi ínel áu jiahuak:

—Jume judíom quiniento oohuimim mäak jum buére joära Susapo jibba, entok ket jume guoj mamni Amánta üusim. Të imirim ikäi yauhuak, të huate kätana, ¿jachisu yeu sika jäni?, ¿të ensu entok jitasë huatia? Enchine ä maknake; nechë tejhua, huanäine ä yaanake.

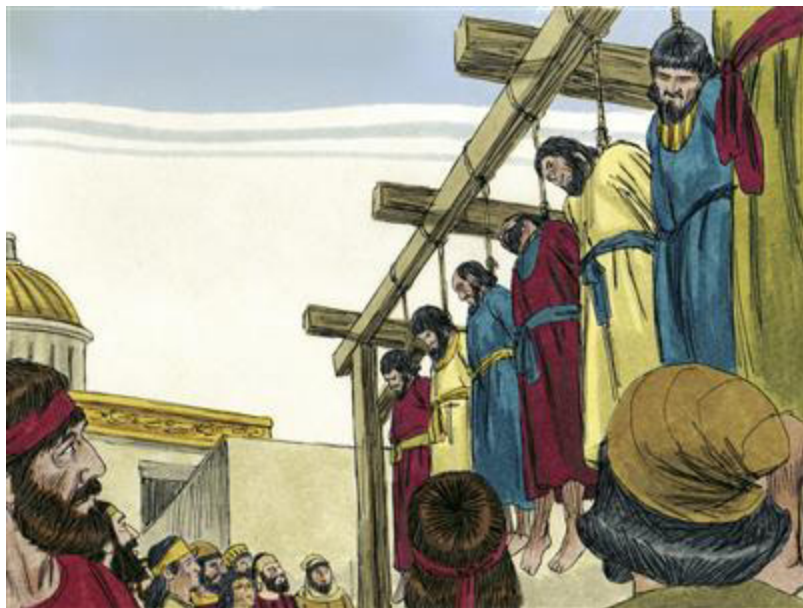
¹³Huanäi Ester ä yommiak:

—Juka reyta júnel ä türeyo, jume judíom Susapo joomem nesautam makna juka bem yakäu yoko ket ám yaanakë bechïbo, entok jume guoj mamni Amánta üusim chaanakë bechïbo jum kutapo.

¹⁴Jü rey ä türeka taahuak huanäi jü ley nésau jïojteri ä jüneriatebohuak

jum Susapo. Jume guoj mamni Amánta
üusim takahuamim chaiyak. ¹⁵Huanäi,
jü guoj naikipo Adarta metpom
jume judíom Susapo joakame emom
nú tojaka bai ciento oohuimim
mäak, huanärim juchi kayta bem
attiakäumakim taahuak.

¹⁶Entok jume huate judíom síme kätana
reyta nésahuepo emo nú tojjak bem
jiapsi jinëu báreka, huanärim jume
am bejreka jabtekame bétanam emo

yeu huikkeek, jume setenta ama mamni
mil oohuimim mäak, të kaiyta bem
attiakäumakim taahuak. ¹⁷İri ínel yeu
siika sime kätana reyta nésahuepo
jum taahuari guoj mamni áma bajiku
Adarta metpo, entok guoj mamni
áma naykipom jimyorek huäi metpo,
huanärim pajkotam yauhuak bem yöoka
bechïbo entokim al-leri taahuari ti ä
téhuak. ¹⁸(Jume judíom Susapo aneme
marzo jum guoj busanipo entok guoj
naikipom akim am mäak jume am
bejreka japtekam, jimyorek, huanärim
pajkota yauhuak entok al-leri tahuarim
ti ä téhuak.) ¹⁹Juntuksam en taahuariu
tajti jume judíom huasapo jomeme
mekka joakame pajkomim jojoa, chikti
huasuktiriampo jü taahuari yuktiaripo,
tüisi al-leakam büahuamtam emo
mimikay.

Jü Purimta bétana pajkohui

²⁰Mardoqueo simeta ikäi huemta jiojtek, huanäi ket sime judíommeu jiojterita ámeu bittuak kaa mekka entok mekka joakammehui, sime jü rey Jerjesta simat kätana joakammehui.

²¹Ínel amëu jiahuak ikäi pajkota bem yaanakëhui entok al-leaka imëi taahuarimpo guojmamni ama naikipo entok guojmamni ama mamnipo Adarta metpo, kaa am kom eena bechïbo. ²²Ket ínel ámeu jiahuak imëi pajkom tüisite al-leaka am yaanake, büahuamta emo náu mik sayhuaka entok chë kaa jita jipureme ketchi. Ìri pajkommeyim jume judíom bem am bejreka japtelatukä bétana emo türiatukähui, entok tüisi kaa al-lerita bem jiapsakäu al-leripo chupukähui am huatinakë bechïbo.

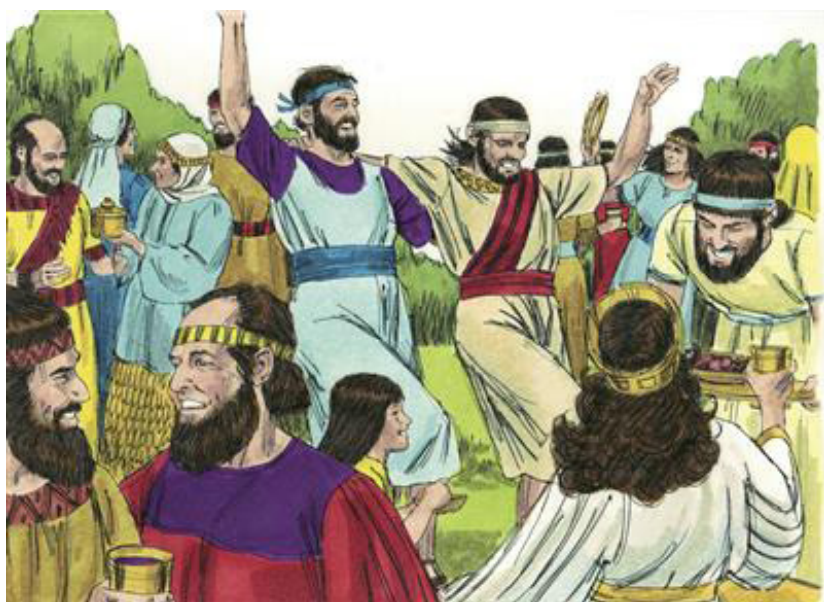

²³Júnëli jume judíom akim ä mabeta juka Mardoqueota nooki, entokim ä nésau yaa báreka taahuak júnel beja bem ä huetuä bénasi. ²⁴Amán jü Hamedatata üusi jume judíom bejreka kiktekähui am mée báreka entok am luutia báreka, jita buéresi ámeu yaa báreka éiyay jü taahuari suertem guotiahuayo. (Jü suerte ket Purim ti tettehuahuay.) ²⁵Të jü Ester reyta bichapo yepsak, huanäi jü rey

jiojteta yaatebok, huanäi sime juka Amánta yaa bárëu kaytapo taahuak judíommeu bicha, aapörikuusu kuaktek jü ä yaa bárehui, Amán entok jume ä üusim cháahuakamme, ²⁶junëli bechïbo jü pajko Purim ti téhuak, bueituk jü nooki bannataka huëpo junëli tettehuahuay, «suerteta yetcha».

Juka jiosia Mardoqueota jiojtekäu júnel jiä bechïbo, entok junëli bem emo bichakä bechïbo entok bempörim júnel bem at jünea bechïbo, ²⁷jume judíom sime buiarat reyta nésahuepo jomeme náhuim éaka sime juka bem boojoriäu yaa báreka taahua entok bem huahuajim entok bem sekäriam, entok ket sime jume judíom yaa bárehui, leyta Bénasi taahuak jau huey june kaa bem ä yaa tojnakë bechïbo. ²⁸Jumei taahuarim jauhuey junem katim am

koptianake, sime jume ámet yeu
kat-riam jauhuey júnem kaa ä yaa
toijnake ikäi pajkota entok sime buiarat
reyta nésahuepo entok simat kätana
entok buere joärampo huehuepulaka
jume famiiam akim ä joonake. Jü
Purim pajkohuame jauhuei junem kaa
yaa toijnake jume judíom násuku, entok
bem yeu katriammet kaa lútinake jü áu
huatihuame ikäi yeu sikamta bétana.

²⁹Huanäi lauti, jü reina Ester Abihailta maala, entok Mardoqueo jü judío, täbui jïojtetam yauhuak juka bat huemta úttiata mak báreka ikäi pajko Purimta bétana. ³⁰Jü jïojteri sime judíommeu bittuahuak, jume ciento veintisiete Símat kätana rey Jerjesta nésahuepo, ikäi nokta huériaka yanti éehuamta entok luutüriata. ³¹Entok huäri jïojtepo jü pajko Purim sime chikti huasuktiampo jume taahuarim

yecharimpo yaa saihuäpo yechahuak,
junëlim ä néshuek jü reina Ester entok
jü judío Mardoqueo. (Jü pueblo akim
ä yaa bareka taahuak ikäi pajkota,
ket anëli ketchi juka ayunota entok
juka lutuhuamta bempörim entok
bem yeu kat-riam bétana.) ³²Entok jü
reina Esterta nésaurei jachin juka pajko
Purimta bétana bem ä yaanakëhui,
libropo jiojtehuak.

**Jü Jerjesta entok Mardoqueota
bueresi yöri machik jita ä jipurëhui**

10 Jü rey Jerjes impuestom am
nenki sáuhuek sime buiärachi
entok mekka bahue mayoammeu tajti.
²Ïri sime jü reyta yaakähui ä yäura
entok ä uttiäramak juka Mardoqueota
tekil chë yörihuäpo ä yechahuakähui,
reyim Mediapo entok Persiapo joome
simeta bem yaari libro jijiojtehuäpo

jïojtehuak. ³Mardoqueo jü judío chë
uttearata jipurey, rey Jerjesta sau,
jume judíom násuk chë yörihuay,
entok tüisim ä huatiay sime jume
áamak huéerim, bueituk áapo tüisi
bem jiapsinäu jariay entok juka yanti
jiapsihuamta ä pueblo bechibo.